

Exoten horen er ook bij

Exoten noteren, heb dat nou nut? Ja, dat heeft het. Exoten, een verzamelnaam voor alle gevogelte waarvan verondersteld wordt dat het van tamme origine is, komen nu eenmaal regelmatig in de vrije natuur voor en zullen dat blijven doen zolang vogels in gevangenschap gehouden worden. Sommige ontsnaptingen lopen uit op een fiasco omdat de betreffende individuen zich niet staande weten te houden. De modale ontsnapte kanarie is een kort leven beschoren. Andere ontsnaptingen vormen de inleiding tot een succesvolle vestiging als broedvogel in Nederland, zoals bij de Halsbandparkiet. Soms zelfs is het succes dermate groot dat er, vanwege uiteenlopende motieven als landbouwschade en concurrentie met inheemse vogelsoorten, stemmen opgaan om de aantallen te beperken. In zo'n geval is het zaak nuchter te blijven, eerst te kijken om welke aantallen het gaat en waar ze zich ophouden, en vervolgens ter plaatse de ecologie van de soort te bestuderen.

Wat blijkt echter? Al aan de eerste voorwaarde, het vaststellen van aantallen en verspreiding, kan vaak niet of met moeite worden voldaan. Hoeveel paar Nijlganzen broeden er in Nederland? Geen mens kan het uit zijn mouw schudden, en zelfs het maken van een regionaal overzicht kost al de nodige moeite. Dat deze moeite overigens loont, bewijst een artikel van Peter Venema over diezelfde Nijlgans in *Drentse Vogels* 5(1992): 3-11. Hij heeft een reconstructie gemaakt van het voorkomen in de provincie Drenthe in 1980-91. In deze periode heeft de soort zich explosief uitgebreid, eerst overwegend in Noord-Drenthe, vanaf 1988 ook elders. Tegelijkertijd is de gemiddelde

groepsgrootte toegenomen van 2,5 naar ruim 8 exemplaren (grootste groep 107 vogels!). De verspreiding is in de winter ruimer dan in voorjaar en zomer. In de nazomer worden grote groepen gevormd die later uiteenvallen. De soort broedt tussen half januari en eind juni en succesvolle broedparen brengen gemiddeld ruim 5 jongen groot. De auteur twijfelt overigens nogal aan de vaak gehoorde bewering dat de Nijlgans de inheemse avifauna zou benadelen.

Exoten zijn bij veel vogelwaarnemers niet populair omdat ze vanwege de tamme origine blijkbaar niet "echt" genoeg zijn. Het zal echter duidelijk zijn dat soorten die er, zoals Nijlgans of Halsbandparkiet, in slagen om zich zelfstandig in het wild te vermeerderen, net zozeer een onderdeel van onze avifauna zijn als andere soorten, of we dat leuk vinden of niet. Bij deze dan ook een pleidooi om alert te zijn op het voorkomen van exoten, zeker wanneer deze aanstalten maken om te gaan broeden.

Om wat te prikkelen volgt hier een korte samenvatting van wat wij momenteel weten van Rosse Stekelstaarten in Nederland. Een wat uitgebreider artikel is opgesteld samen met V. van den Berk (IKC/NBLF) in verband met internationale bezorgdheid over kansen op ongewenste hybridisatie tussen deze soort en de Witkopeend in Spanje. Het stuk maakt één ding duidelijk: we weten maar verdraaid weinig af van dit grappige eendje. We realiseren ons goed dat het overzichtje onvolledig is. Wie aanvullingen heeft: graag!

De Rosse Stekelstaart is een Noordamerikaanse broedvogel die veel in gevangenschap wordt gehouden. In Engeland is een in het wild levende en in aantal toenemende populatie ontstaan van (nazaten van) ontsnapte parkvogels. Om te zien wat in Nederland bekend is over het voorkomen zijn de streekavifauna's er op nageslagen evenals een aantal landelijke of regionale vogeltijdschriften.

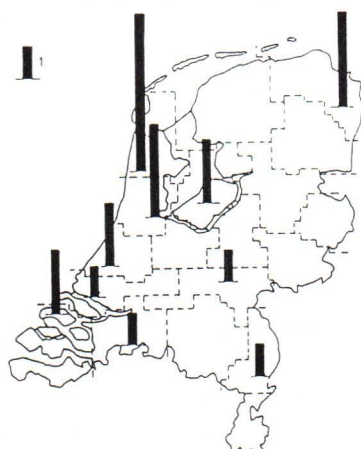
Voor zover bekend heeft de soort pas een keer met zekerheid in Nederland gebroed, in 1977 in Nieuwkoop. Enkele keren waren paren langdurig aanwezig, soms baltend, in geschikte biotoop, bijvoorbeeld in het Zwanenwater vanaf 1989. De eventuele Nederlandse broedpopulatie zal

hooguit uit enkele paren bestaan.

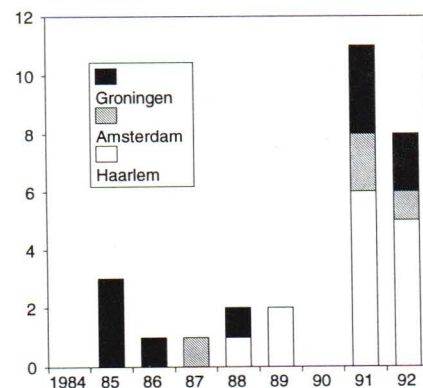
Hoewel er momenteel uit vrijwel alle maanden van het jaar waarnemingen bekend zijn, worden de meeste vogels gezien van september tot en met april. De meeste waarnemingen stammen uit de noordwestelijke helft van het land (figuur 1). In het oostelijke rivierengebied en langs de Limburgse Maas is de soort nog een uitzondering. Door het uitpluizen van de waarnemingenrubrieken van drie regionale vogelwerkgroepen, namelijk die rond Groningen (tijdschrift de *Grauwe Gors*), Amsterdam (*Gierzwaluw*) en Haarlem (*Fitis*), is een aantalsverloopje over 1984-92 gemaakt (figuur 2). Vooral bij Haarlem neemt het aantal waarnemingen recent toe. Voor geheel Nederland wordt het aantal in 1992 aanwezige vogels op hooguit 25-50 geschat.

De origine van de Nederlandse Rosse Stekelstaarten is niet bekend. Ton Eggenhuizen (*Graspieper* 7, 1987: 103-104) heeft wel eens het vermoeden uitgesproken dat een deel van de vogels afkomstig is uit Engeland. Zeker voor in West-Nederland waargenomen vogels lijkt dit niet onmogelijk. De soort wordt echter in Nederland frequent in gevangenschap gehouden (schatting 400-1000 paar) en het is bekend dat jonge, nog niet geleewiekte vogels op sommige plaatsen ontsnappen. Een vermoedelijk aanzienlijk deel van de in Nederland rondvliegende beesten zal uit inheemse collecties stammen.

Voorlopig lijkt de soort zich in ons land in het wild te kunnen handhaven, zonder zich, zoals de Nijlgans, sterk uit te breiden. Maar misschien staan we aan de vooravond van een spectaculaire opmars? Daarom: let op exoten, noteer broedgevallen en geef deze door aan SOVON.

Figuur 1. Maximum aantal Rosse Stekelstaarten per district in 1980-92.

Figuur 2. Aantal Rosse Stekelstaarten in drie gebieden in 1984-92.